

System or Verifying Academic Achievement at Course Level in The Bachelor of Education, Faculty of Education, Prince of Songkla University, Pattani Campus

Yupawat Aumchoowattana*

M.Ed. (Measurement and Evaluation), Lecturer
Faculty of Education, Prince of Songkla University, Pattani Campus

Rohana Saneeyeng

M.Ed. (Educational Research and Evaluation), Lecturer
Faculty of Education, Prince of Songkla University, Pattani Campus

*Corresponding author: yupawat.a@psu.ac.th

Received: March 16, 2020/ Revised: December 25, 2020/ Accepted: January 12, 2021

Abstract

The purpose of this research was to study the principle, concepts, processes, strengths and weaknesses for verifying the academic achievement at the course level, Bachelor of Education. Research methods include conceptual analysis, document theory, and research related to verification; Also, study and analysis of verification of learning achievement of past students and Interviews with relevant parties, including the program administration committee, Instructors and student's. Research tools included document analysis forms and interview forms. Content data and present in a descriptive manner were analyzed.

The results of the study are divided into 5 issues as follows: 1) Verification principles are operations to ensure that every step of the educational management for the objectives set complies with the National Framework for Higher Education Qualifications Framework. 2) Verification concepts is the essence of every step along with curriculum development Teaching and learning, evaluation and revision of the curriculum upon the completion of the course. 3) Verification process used to verify student achievement standards according to the learning outcomes of each course. The process may be different for different courses or for the standard of learning outcomes in each area. 4) Verification strengths ensuring the curriculum regarding student quality verification allows students to review and be aware of the learning standards themselves. Information from this course verification can be used to develop and improve the learning management of the course for the next time. In addition, course level verification is linked to curriculum level verification and reflects course quality assurance. 5) Verification weaknesses does not have a clear record form. Verification increases the workload for teachers. Student self-assessment has too broad questions. There was lack of continuity of verification since the start of the semester, and information obtained from verification is not directly reflected back to students.

Keywords: Academic Achievement Verification Course Level, Verification, System

ระบบการทวนสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับรายวิชา หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ยุพาวัฒน์ อุ่มชูวัฒนา*

ศษ.ม. (การวัดและประเมินผลการศึกษา), อาจารย์
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

รอฮานา ซนียะ

ศษ.ม. (การวิจัยและประเมินผลการศึกษา), อาจารย์
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

*ผู้ประสานงาน: yupawat.a@psu.ac.th

วันรับบทความ: 16 มีนาคม 2563/ วันแก้ไขบทความ: 25 ธันวาคม 2563/ วันตอบรับบทความ: 12 มกราคม 2564

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักการ แนวคิด กระบวนการ จุดแข็ง และจุดอ่อนที่ใช้ดำเนินการทวนสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับรายวิชา หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต วิธีดำเนินงานวิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทวนสอบ การศึกษาและวิเคราะห์การทวนสอบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักศึกษาที่ผ่านมา การสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน นักศึกษา เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสารและแบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและนำเสนอในลักษณะพรรณนาความ

ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 5 ประเด็น คือ 1) หลักการทวนสอบ คือ การดำเนินงานเพื่อให้มั่นใจว่าทุกขั้นตอนของการจัดการศึกษาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ 2) แนวคิดการทวนสอบ การทวนสอบเป็นสาระสำคัญที่ดำเนินการทุกขั้นตอน ควบคู่ไปกับการพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผล การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเมื่อครบรอบการใช้หลักสูตร 3) กระบวนการทวนสอบ กระบวนการที่ใช้ในการทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาตามมาตรฐานผลการเรียนรู้แต่ละรายวิชา กระบวนการอาจจะต่างกันไปสำหรับรายวิชาที่แตกต่างกันหรือสำหรับมาตรฐานผลการเรียนรู้แต่ละด้าน 4) จุดแข็งของการทวนสอบ สร้างความมั่นใจให้หลักสูตรเกี่ยวกับคุณภาพของนักศึกษา การทวนสอบทำให้นักศึกษาได้ทบทวนและตระหนักถึงมาตรฐานการเรียนรู้ที่ตนได้รับ ข้อมูลจากการทวนสอบระดับรายวิชานี้สามารถนำมาพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาสำหรับครั้งต่อไป นอกจากนี้การทวนสอบระดับรายวิชาเชื่อมโยงไปสู่การทวนสอบระดับหลักสูตรและสะท้อนไปถึงการประกันคุณภาพระดับหลักสูตร และ 5) จุดอ่อนการทวนสอบ การทวนสอบระดับรายวิชาขาดความชัดเจนด้านเครื่องมือและกระบวนการขาดความเชื่อมั่นคุณภาพเครื่องมือ ขาดความต่อเนื่องของการทวนสอบตั้งแต่เปิดภาคการศึกษา ข้อมูลที่ได้จากการทวนสอบไม่ได้สะท้อนกลับไปยังนักศึกษาโดยตรง

คำสำคัญ: การทวนสอบ, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ระบบการทวนสอบระดับรายวิชา

บทนำ

เนื่องด้วย "คุณภาพการศึกษาสะท้อนถึงคุณภาพของคน" โดยเฉพาะคนที่เป็นผลผลิตของการจัดการศึกษา ซึ่งในสถานการณ์ปัจจุบันสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังมีความเหลื่อมล้ำและแตกต่างกันทั้งในด้านงบประมาณ คุณภาพ บุคลากร หรือแม้แต่ปัจจัยด้านผู้เรียน รวมทั้งปัจจัยเอื้ออื่น ๆ เช่น ความร่วมมือของกรรมการสถานศึกษา การสนับสนุนจากชุมชน หน่วยงานหรือองค์กรที่อยู่ใกล้เคียงสถานศึกษา และการติดตาม ช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัด สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษา อีกทั้งปัจจุบันสถานศึกษามีอิสระในการบริหาร จัดการศึกษาด้วยตนเอง มีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเอง คุณภาพผู้เรียนและคุณภาพ การบริหารจัดการจึงมีความแตกต่างกัน ดังนั้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555 จึงกำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา อันนำไปสู่การกำหนดให้มีมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) แม้ว่าการพัฒนาให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาจะผ่านไปแล้วช่วงระยะหนึ่ง กระแสสังคมก็ยังมี การวิพากษ์วิจารณ์ว่าระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษายังไม่เข้มแข็ง สถานศึกษาไม่ได้สร้างระบบคุณภาพให้เกิดอย่างจริงจัง มุ่งเน้นการปรับปรุงเพื่อให้ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกเท่านั้น

ด้วยเหตุนี้ กระทรวงศึกษาธิการจึงประกาศกฎกระทรวง ว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ลงวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2553 ที่กำหนดให้สถานศึกษาต้องพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาด้วยการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และต้องมีการดำเนินงาน 8 ประการ โดยเริ่มต้นตั้งแต่ 1) กำหนดมาตรฐานของสถานศึกษา 2) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 3) จัดระบบ

บริหารและสารสนเทศ 4) ดำเนินงานตามแผน 5) ติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 6) ประเมินคุณภาพภายใน 7) จัดทำรายงานประจำปีเสนอบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จนถึง 8) มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องจนเป็นวัฒนธรรมขององค์กรที่ยั่งยืน ทั้งนี้ เพื่อให้เข้าสู่การพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาอย่างแท้จริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

การประกันคุณภาพหลักสูตรจึงเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นแนวทางในการควบคุม ตรวจสอบ และประเมิน ระบบประกันคุณภาพการบริหารหลักสูตรในส่วนงานวิชาการต่าง ๆ ของสถาบันประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับระบบและองค์ประกอบการประกันคุณภาพหลักสูตรตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมิน เพื่อให้ความมั่นใจแก่สาธารณชนว่า สถาบันมีหลักสูตรที่มีคุณภาพส่งผลให้บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาได้รับการยอมรับจากสังคม โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา หรือ สกอ. ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการประกันคุณภาพหลักสูตร โดยในระยะแรกของการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดกรอบสำหรับการดำเนินงานประกันคุณภาพหลักสูตรของสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาขึ้น และได้จัดทำเป็นประกาศทบวงมหาวิทยาลัย เรื่อง "เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร ระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2542" เพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติสำหรับการประกันคุณภาพหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง โดยมีหลักการ 3 ประการ คือ 1) การให้เสรีภาพทางวิชาการ 2) ความมีอิสระในการดำเนินงานของสถาบัน 3) ความพร้อมของสถาบันที่จะรับการตรวจสอบจากภายนอก ตามหลักของความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2555)

นอกเหนือจากมาตรฐานการอุดมศึกษาที่เป็นมาตรฐานแม่บทแล้ว คณะกรรมการการอุดมศึกษาได้จัดทำมาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ. 2561 เพื่อใช้เป็นกลไกระดับกระทรวง ระดับคณะกรรมการการอุดมศึกษา และ

ระดับหน่วยงาน ในการส่งเสริมการประกันคุณภาพ การศึกษาให้เป็นไปตามหลักการข้างต้น โดยมี การกำกับติดตาม ตรวจสอบ ประเมินและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มาตรฐานการอุดมศึกษาจะครอบคลุมด้าน ผลลัพธ์ผู้เรียน การวิจัยและนวัตกรรม การบริการ วิชาการแก่สังคม ศิลปวัฒนธรรม และความเป็นไทย และการบริหารจัดการ ตามศักยภาพและอัตลักษณ์ ของประเภทสถาบัน โดยเน้นความรับผิดชอบต่อสังคม และสามารถตรวจสอบได้ ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย สำคัญ คือ การจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษามีคุณลักษณะของคนไทยที่สอดคล้อง กับยุทธศาสตร์ชาติ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนา ประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (กระทรวง ศึกษาธิการ, 2561)

กระบวนการหนึ่งซึ่งสะท้อนคุณภาพการ จัดการศึกษาได้ดี คือ การทวนสอบ เนื่องจากการ ทวนสอบเป็นการดำเนินการหาหลักฐานต่าง ๆ ด้วย วิธีการที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการสอบ การสังเกต การสัมภาษณ์ หรือการประเมินด้วยเครื่องมือวัด ทางการศึกษาใดเครื่องมือหนึ่ง เพื่อพิสูจน์และยืนยัน ว่าผลที่เกิดขึ้นนั้นมาจากการดำเนินการและบรรลุ เป้าหมายที่กำหนดไว้ การทวนสอบมาตรฐานผลการ เรียนรู้ของนักศึกษาเป็นเป็นส่วนหนึ่งของความ รับผิดชอบในระบบการประกันคุณภาพภายในของ สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง ซึ่งต้องดำเนินการให้มีความมั่นใจได้ถึงมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552) ทั้งนี้ การทวนสอบมาตรฐานผลการเรียนรู้ ถือเป็น กลไกสำคัญในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร การสอน กลยุทธ์การประเมินผล และแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นหรือปรับปรุงหลักสูตรให้ได้ คุณภาพ เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด เนื่องด้วย การทวนสอบมาตรฐานผลการเรียนรู้ เป็นกระบวนการ หาหลักฐานเพื่อสนับสนุนหรือยืนยันว่านักศึกษามี ผลสัมฤทธิ์การศึกษาตรงตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ ที่หลักสูตรได้กำหนดไว้ ซึ่งการทวนสอบมาตรฐาน การเรียนรู้อาจได้มาจากผลการประเมินความครอบคลุม มาตรฐานการเรียนรู้ของข้อสอบ การให้คะแนน ตรงตามความเป็นจริง ข้อมูลย้อนกลับจากผู้สำเร็จ การศึกษาและผู้ใช้บัณฑิตนั่นเอง

ดังนั้น การทวนสอบมาตรฐานผลการ เรียนรู้จึงมีบทบาทอย่างมากในการรับรองคุณภาพ บัณฑิตเพราะการทวนสอบเป็นการดำเนินงานเพื่อ ตรวจสอบในทุกขั้นตอนของการทำงานทางการศึกษา นับตั้งแต่ การจัดทำหลักสูตร การวางแผนการสอน การสอน ตลอดจนถึงการประเมิน ล้วนต้องมีการ ทวนสอบทั้งสิ้น และเพื่อให้มั่นใจว่าการจัดการศึกษา บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือเป็นไปตามมาตรฐาน ผลการเรียนรู้ จึงมีการทวนสอบระดับรายวิชา ระดับ หลักสูตรและระดับการใช้งานจริง โดยที่การทวน สอบระดับรายวิชา เป็นการทวนสอบการเรียน การสอน การทวนสอบการประเมินผล โดยผู้สอน ผู้เรียน และคณะกรรมการบริหารหลักสูตร ในขณะที่การ ทวนสอบระดับหลักสูตรนั้นเป็นการทวนสอบผล การใช้หลักสูตรเป็นระยะ ๆ และการทวนสอบผล เมื่อเสร็จสิ้นการใช้หลักสูตรโดยคณะกรรมการบริหาร หลักสูตร และผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก แต่การทวน สอบระดับใช้งานจริงเป็นการทวนสอบศักยภาพ ในการทำงานของบัณฑิตโดยผู้ใช้บัณฑิต (ณรุทธ์ สุทธิจิตต์, 2559)

นอกจากนี้ ยังสรุปความสัมพันธ์ระหว่าง การทวนสอบระดับหลักสูตรกับการทวนสอบ ระดับรายวิชาได้ว่าการทวนสอบระดับหลักสูตร ซึ่งมีกระบวนการทวนสอบตลอดระยะเวลาการใช้ หลักสูตรนั้นมาจากการทวนสอบระดับรายวิชา ต่าง ๆ ที่มีในหลักสูตร โดยเมื่อนำผลการทวนสอบ ระดับรายวิชาแต่ละรายวิชามารวมกันเพื่อเป็นการ ทวนสอบการใช้หลักสูตรในภาพรวมของแต่ละ ภาควิชาและแต่ละปีการศึกษา ซึ่งการทวนสอบ ที่เกิดขึ้นนี้ก็เพียงเพราะมุ่งไปยังการตรวจสอบและ ยืนยันว่าการเรียนการสอนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ของรายวิชาและหลักสูตรนั่นเอง

ผู้วิจัยเห็นว่า ความสำคัญของการศึกษา และบทบาทหน้าที่ของครู ผู้ทำหน้าที่สอนผู้เรียนให้มีความเจริญทั้งด้านสติปัญญา ด้านความรู้ ผิดชอบ ชั่วดี และด้านการปฏิบัติทักษะทางกาย ซึ่งปัจจุบัน ระบบการเรียนการสอนของประเทศไทยปรับเปลี่ยน มาสู่ยุคครูเป็นผู้ชี้แนะ บ้างก็ว่าเป็นยุคแห่งการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 บทบาทของครูจึงเปลี่ยนจากผู้สอน ให้รู้มาเป็นผู้ชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นให้

ลูกศิษย์หรือผู้เรียนสร้างการเรียนรู้ด้วยตัวเอง สิ่งเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นว่าอาชีพครูนั้นอยู่คู่สังคมไทยเรามาช้านานทุกยุคสมัย แม้ว่าหลายสถาบันผลิตบัณฑิตที่จบมาเพื่อประกอบอาชีพครูมากมายก็ตาม แต่ครูที่เป็นครูจะมีคุณลักษณะเช่นใด ใครเป็นผู้ดูแลเพื่อรับรองคุณภาพความเป็นครูในยุคปัจจุบัน ด้วยอาชีพครูเป็นอาชีพที่สุจริตอาชีพหนึ่ง เป็นอาชีพที่มีเกียรติ และมีสภานิติวิชาชีพ คือ คุรุสภา เป็นหน่วยงานหลักที่มีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่ คัดกรองและตรวจสอบคุณภาพของคนที่ จะมาเป็นครู จนเป็นที่มาของคำว่า “มาตรฐานวิชาชีพครู” ด้วยว่าการที่มีมาตรฐานวิชาชีพครูที่ชัดเจนจะช่วยให้สามารถตรวจสอบคุณลักษณะของคนเป็นครูได้อย่างเป็นระบบ โดยผ่านกระบวนการตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ภายใต้การประกันคุณภาพ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง พร้อมเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป แต่การจะได้มาซึ่งครูประจำการที่ดีนั้นจะต้องมาจากนักศึกษาวิชาชีพครูที่มีคุณภาพ มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับเสียก่อน การผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะตามที่สังคมและประเทศชาติต้องการ จำเป็นต้องมีหลักสูตรเป็นเครื่องชี้ นำ การดำเนินงานในการผลิตบัณฑิตต้องดำเนินการเพื่อให้ผู้เรียนไปสู่วิชาความรู้ที่เป็นแก่นความรู้ ต้องให้เครื่องมือในการสร้างความรู้ใหม่ ๆ (Knowledge Machine) ทั้งนิสิตนักศึกษาและบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว ต้องสอนให้ผู้เรียนได้รู้วิธีการแสวงหาความรู้และสร้างองค์ความรู้ เป็นผู้นำทางความคิดและการแก้ปัญหาของชาติ (เกษม วัฒนชัย, 2544) มหาวิทยาลัยจึงมีหน้าที่ในการแสวงหาและสร้างองค์ความรู้ใหม่ สอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ แสวงหา และสร้างองค์ความรู้ เป็นที่รวบรวมนักวิจัยและนักวิชาการเพื่อถ่ายทอดความรู้ใหม่ แต่กระนั้นการทวนสอบนี้ก็กลับไม่ได้ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจน ยิ่งขาดซึ่งขาดร่องรอยหลักฐานการดำเนินการทวนสอบที่แท้จริง เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพการศึกษาอย่างแท้จริง

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการทวนสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับรายวิชาของนักศึกษาครู หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต

เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับนำมาพัฒนาระบบการทวนสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับรายวิชา หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีต่อไป โดยผู้วิจัยคาดหวังว่าระบบการทวนสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับรายวิชา หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต ที่จะพัฒนาขึ้นจะเป็นประโยชน์สำหรับอาจารย์ผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องได้นำไปประยุกต์ใช้กับการทวนสอบตามบริบทของตนเอง เพื่อการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาหลักการ แนวคิด กระบวนการ จุดแข็ง และจุดอ่อนที่ใช้ดำเนินการทวนสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับรายวิชา หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สำหรับใช้เป็นสารสนเทศในการพัฒนาระบบทวนสอบระดับรายวิชา

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยอาศัยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับการทวนสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับรายวิชา หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีตามแนวคิดทฤษฎีระบบ (System Theory) เพื่อวิเคราะห์ถึงความเข้าใจเกี่ยวกับระบบที่ซับซ้อน ซึ่งมีองค์ประกอบที่แตกต่างกัน มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยเริ่มจากปัจจัยนำเข้า ผ่านกระบวนการนำมาสู่ผลลัพธ์และการตรวจสอบ สะท้อนออกมาเพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างเป็นระบบหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการทวนสอบ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลพื้นฐานสำหรับสังเคราะห์ให้ได้สารสนเทศสำหรับใช้เป็นแนวทางการพัฒนาระบบทวนสอบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักศึกษาตามกรอบมาตรฐานการเรียนรู้ โดยอาศัยกรอบแนวคิดการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา

PDCA ซึ่งผู้วิจัยมีขั้นตอนการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) วิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทวนสอบ 2) ศึกษาและวิเคราะห์การทวนสอบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักศึกษาที่ผ่านมา 3) สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน นักศึกษา โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และ 4) สรุปหลักการ แนวคิด กระบวนการ รวมทั้งจุดแข็งและจุดอ่อน แล้วจึงนำไปกำหนดนิยามระบบการทวนสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ระดับรายวิชาของนักศึกษาครู หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องเกิดความเข้าใจร่วมกันและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบการทวนสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ระดับรายวิชา หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต ต่อไปนั้น ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาค้นคว้าเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทวนสอบ ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาและวิเคราะห์การทวนสอบฯ ที่ผ่านมา ขั้นตอนที่ 3 สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน นักศึกษา โดยใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด และขั้นตอนที่ 4 สรุปแนวคิด หลักการ และกระบวนการ รวมทั้งจุดแข็งและจุดอ่อน

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทวนสอบ

เป็นการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทวนสอบ เพื่อให้ได้ความหมายของการทวนสอบ ขั้นตอนการทวนสอบ ผู้เกี่ยวข้องกับการทวนสอบ เครื่องมือที่ใช้ในการทวนสอบ รวมถึงการรายงานผลและการให้ข้อมูลป้อนกลับจากการทวนสอบ ผ่านการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ โดยผู้วิจัยเริ่มจากกำหนดแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 คู่มือการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2561 หลักการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา แนวทางการทวนสอบของสถาบันอุดมศึกษา รายงานการทวนสอบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ฯ ที่ผ่านมาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสืบค้นเอกสารงานวิจัย

ที่เกี่ยวกับระบบทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักศึกษา รวมถึง กฎ ระเบียบ และแนวปฏิบัติของสถาบันการศึกษา แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา แล้วสรุปเป็นความเรียงเพื่อสังเคราะห์ข้อค้นพบที่ได้มาเป็นสารสนเทศสำหรับกำหนดแนวทางการพัฒนาระบบทวนสอบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ระดับรายวิชาต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาและวิเคราะห์การทวนสอบฯ ที่ผ่านมา ขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาและวิเคราะห์การทวนสอบฯ ที่ผ่านมาจากเอกสารรายงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รายงานการประเมินตนเอง รายงานการทวนสอบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพรูตามจุดประสงค์รายวิชาจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รายงานการทวนสอบรายวิชา (มคอ. 5) แบบรายงานการประเมินตนเอง ประจำปีเพื่อการประกันคุณภาพ เอกสารประกอบการประเมินคุณภาพภายใน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา แล้วสรุปเป็นความเรียงเพื่อสรุปกระบวนการแนวดำเนินการเกี่ยวกับการทวนสอบฯ ที่ผ่านมา

ขั้นตอนที่ 3 สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน นักศึกษา โดยใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการทวนสอบฯ ประกอบด้วยกรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน นักศึกษา เกี่ยวกับ กระบวนการ จุดแข็งและจุดอ่อนของการทวนสอบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ระดับรายวิชาปัจจุบัน แล้วสรุปเป็นความเรียง โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญและคุณสมบัติที่กำหนดของผู้ให้ข้อมูล (Key Informant and Inclusion Criteria) ในขั้นตอนนี้ ประกอบด้วย กรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน นักศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องกับการทวนสอบและการประเมินผลการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ที่เป็นข้อเท็จจริงเชิงลึก ผู้วิจัยจึงได้กำหนดคุณสมบัติเฉพาะผู้ให้ข้อมูลแต่ละกลุ่ม ดังนี้ **กรรมการบริหารหลักสูตร** มีคุณสมบัติ 1. เป็นบุคลากรของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี 2. มีประสบการณ์งานหลักสูตรไม่น้อยกว่า

5 ปี และ 3. มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลหลักสูตรที่เปิดสอนสำหรับนักศึกษาครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้แก่ หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (ศึกษาศาสตร์) หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต (ศึกษาศาสตร์) หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต (สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการประเมินผล) และหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต อาจารย์ผู้สอน มีคุณสมบัติ คือ 1. เป็นบุคลากรของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี 2. มีประสบการณ์การสอนรายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีไม่น้อยกว่า 5 ปี และ 3. ปฏิบัติงานสอนรายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ต่อเนื่องทุกภาคการศึกษา ไม่น้อยกว่า 4 ภาคการศึกษา สำหรับ นักศึกษา มีคุณสมบัติ 1. เป็นนักศึกษาครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี 2. เคยลงทะเบียนเรียนและได้รับผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และ 3. มีประสบการณ์การทวนสอบการประเมินตนเองระดับรายวิชา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นตอนนี้ ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) ผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องมือเพื่อใช้ประกอบการเก็บข้อมูลในการศึกษาภาคสนาม โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure interview) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) แนวคำถามในการรวบรวมข้อมูลเพื่อตอบคำถามการวิจัยโดยสร้างประเด็นคำถามของการสัมภาษณ์ตาม Creswell (2011) ซึ่งได้เสนอข้อคำถามในการสัมภาษณ์เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพประกอบด้วยคำถาม 4 ประเภท โดยมีรายละเอียด คือ 1) คำถามนำ (Introduction question) 2) คำถามเริ่มต้น (Ice-breaker question) 3) คำถามหลัก (Sub-questions) และ 4) คำถามปิด (Closing question) โดยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผ่านการพิจารณาข้อคำถามโดยผู้เชี่ยวชาญและผ่านจริยธรรมในมนุษย์ แล้วตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล

ด้วยการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) แล้ววิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา แล้วสรุปเป็นความเรียงเพื่อให้ได้สารสนเทศเรื่อง กระบวนการ จุดแข็งและจุดอ่อน เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาระบบการทวนสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับรายวิชา หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต

ขั้นตอนที่ 4 สรุปแนวคิด หลักการ และกระบวนการ รวมทั้งจุดแข็งและจุดอ่อน

ขั้นตอนนี้เป็นการนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดจากขั้นตอนที่ 1-3 ซึ่งเป็นข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา แล้วสรุปเป็นความเรียงเพื่อสรุปแนวคิด หลักการ และกระบวนการรวมทั้งจุดแข็งและจุดอ่อนของการทวนสอบระดับรายวิชา เพื่อเป็นสารสนเทศในการพัฒนาระบบการทวนสอบฯ ต่อไป การกำหนดนิยามระบบการทวนสอบฯ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องเกิดความเข้าใจร่วมกันและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบการทวนสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับรายวิชาของนักศึกษาครู หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต

ผลการศึกษา

การนำเสนอผลการศึกษานี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการทวนสอบ เพื่อได้มาซึ่งข้อมูลพื้นฐานสำหรับสังเคราะห์แนวทางพัฒนาระบบทวนสอบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักศึกษาตามกรอบมาตรฐานการเรียนรู้ โดยดำเนินการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทวนสอบประกอบด้วย กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตร 5 ปี) คู่มือการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 รวมถึงการศึกษาคู่มือทวนสอบของสถาบันการศึกษาที่จัดการเรียนการสอนนักศึกษาวิชาชีพรู ได้แก่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ร่วมกับการศึกษาและวิเคราะห์การทวนสอบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักศึกษาที่ผ่านมาในรายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี แล้วจึงสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการทวนสอบระดับรายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เพื่อให้ได้ข้อมูลตามจุดมุ่งหมายข้อที่ 1 โดยผู้ให้สัมภาษณ์ในขั้นตอนนี้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กรรมการบริหารหลักสูตร 2) อาจารย์ผู้สอน 3) นักศึกษา ได้ข้อมูลดังนี้

หลักการทวนสอบ จากการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 และคู่มือการทวนสอบของสถาบันอุดมศึกษา พบว่า แต่ละเอกสารยึดหลักการทวนสอบตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ซึ่งระบุไว้ว่า การทวนสอบเป็นการยืนยันให้มั่นใจถึงสิ่งที่ดำเนินการหรือกิจกรรมใด ๆ เป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม ทั้งนี้ การทวนสอบเป็นการเก็บข้อมูลหลายๆ ลักษณะ เพื่อนำข้อมูลมาเป็นหลักฐานยืนยันได้ว่ามาตรฐานการเรียนรู้เกิดขึ้นจริงกับผู้เรียน

นอกจากนี้ ยังได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กรรมการบริหารหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอนที่สนับสนุนหลักการทวนสอบ ดังนี้

“การทวนสอบเป็นการรับรองว่าผลการสอบหรือสิ่งที่เรารวัดผู้เรียนเป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ การทวนสอบรายวิชาทุกวิชาในหลักสูตรล้วนส่งผลไปยังการทวนสอบระดับหลักสูตร”

(กรรมการบริหารหลักสูตรคนที่ 2, 24 มีนาคม 2563)

“ก็ตอนเราทำหลักสูตรแล้วเรากำหนดจุดดำไว้ไง หลังเรียนเสร็จแล้วนักศึกษาต้องเกิดผลสัมฤทธิ์ตามจุดดำนั้นแหละ ส่วนการทวนสอบก็เป็นการทำให้มั่นใจว่าเกิดจุดดำกับนักศึกษาจริง”

(กรรมการบริหารหลักสูตรคนที่ 3, 25 มีนาคม 2563)

จากการสัมภาษณ์กรรมการบริหารหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอน พบว่ามีความคิดเห็นในทิศทางเดียวกันคือ การทวนสอบเป็นการยืนยัน รับรองผลการจัดการเรียนรู้ให้นักศึกษามีความถูกต้อง ชัดเจน ตรวจสอบได้

ข้อค้นพบที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ คือ หลักการทวนสอบ คือ การดำเนินงานเพื่อให้มั่นใจว่าทุกขั้นตอนของการจัดการศึกษาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ พิสูจน์ผลการดำเนินงานของหลักสูตรและการสอนบรรลุตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้ มีร่องรอยหลักฐานแสดงเด่นชัด ซึ่งวัตถุประสงค์หลักของการจึงควรมีระบบเพื่อให้ดำเนินการเป็นขั้นตอน เพื่อให้สอดคล้องกับกรอบกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

แนวคิดการทวนสอบ จากการศึกษาเอกสารกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 พบว่า การทวนสอบ หมายถึง การดำเนินการหาหลักฐานด้วยวิธีการใด ๆ เช่น การสังเกต การตรวจสอบ การประเมิน การสัมภาษณ์ ฯลฯ เพื่อยืนยันพิสูจน์ว่าสิ่งที่กำหนดขึ้นนั้นได้มีการดำเนินการและบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ การทวนสอบมาตรฐานผลการเรียนรู้ของนักศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของความรับผิดชอบในระบบการประกันคุณภาพภายในของสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งที่ต้องดำเนินการ และจากการศึกษาประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตร 5 ปี) พบว่า ได้มีการกล่าวถึงการทวนสอบไว้ในข้อ 10 ว่า การทวนสอบมาตรฐานผลการเรียนรู้ให้มีคณะกรรมการตรวจสอบรายละเอียดของรายวิชา รายละเอียดของประสบการณ์ ภาคสนาม และกิจกรรมเสริมความเป็นครูตลอดหลักสูตร รวมทั้งการกำกับให้สอดคล้องกับมาตรฐานผลการเรียนรู้ของหลักสูตร ข้อ 15 การประกันคุณภาพหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ดังนั้น การทวนสอบเป็นสาระสำคัญที่ดำเนินการทุกขั้นตอน ควบคู่ไปกับการพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผล การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเมื่อครบรอบการใช้หลักสูตร การทวนสอบจึงอยู่ในเอกสารทุกฉบับ ตั้งแต่ มคอ. 2 ถึง มคอ. 7 นอกจากนี้ จากการสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมพบว่า การทวนสอบมาตรฐานการเรียนรู้ เป็น กระบวนการหาหลักฐานเพื่อยืนยันหรือสนับสนุนว่านักศึกษามีผลสัมฤทธิ์การศึกษาตรงตามมาตรฐานการเรียนรู้ และเนื่องจากมาตรฐาน

ผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้จำเป็นต้องผ่านการสอนและการประเมินผลเมื่อการสอนสิ้นสุดลง ดังนั้น การกำหนดกลยุทธ์การสอนและกลยุทธ์การประเมินผลจึงเป็นสิ่งสำคัญในการทำให้มาตรฐานผลการเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้ประสบความสำเร็จ

นอกจากนี้ ผลการสัมมนา กรรมการบริหารหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอนได้เป็นไปแนวทางเดียวกันกับการสังเคราะห์เอกสาร ดังผลการสัมมนา ต่อไปนี้

“การวิเคราะห์ความสอดคล้องของรายวิชา กับหลักสูตร เพื่อประเมินว่ารายวิชาได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้ให้นักศึกษาคอบคลุมครบถ้วน และตรงตามที่หลักสูตรกำหนดหรือไม่”

(กรรมการบริหารหลักสูตรคนที่ 1, 23 มีนาคม 2563)

“ที่ ผ่านมากำหนดผลการเรียนรู้ของรายวิชาให้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ความเหมาะสมของรูปแบบวิธีการสอนกับการประเมินผล”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 3, 25 มีนาคม 2563)

กระบวนการทวนสอบ จากการศึกษาเอกสารพบว่า กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 กล่าวถึงการทวนสอบว่า เมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอน การประเมินผลและการทวนสอบผลการเรียนรู้ของแต่ละวิชาและประเมินการภาคสนาม (ถ้ามี) ในแต่ละภาคการศึกษา ให้อาจารย์ผู้สอนจัดทำรายงานผลการดำเนินงานของรายวิชา การประเมินผล และการทวนสอบผลการเรียนในรายวิชาที่ตนรับผิดชอบพร้อมปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะให้อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ประมวล/วิเคราะห์ ประสิทธิภาพการดำเนินงาน และจัดทำรายงานประจำภาคการศึกษาแต่ละภาคการศึกษา ยิ่งกว่านั้น ยังได้กล่าวถึงกระบวนการทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาเอาไว้ว่า กระบวนการที่ใช้ในการทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาตามมาตรฐานผลการเรียนรู้แต่ละรายวิชา เช่น การทวนสอบจากคะแนนข้อสอบหรืองานที่ได้รับมอบหมาย กระบวนการอาจจะต่างกันไปสำหรับรายวิชาที่ต่างกันหรือสำหรับมาตรฐานผลการเรียนรู้แต่ละด้านซึ่งข้อความเหล่านี้ก็มีปรากฏใน

คู่มือการทวนสอบระดับรายวิชาของสถาบันอุดมศึกษาเช่นกัน และมีความแตกต่างแยกย่อยไปแต่ละสถาบันอุดมศึกษา

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กรรมการบริหารหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับการดำเนินการทวนสอบที่ผ่านมา โดยเฉพาะการทวนสอบระดับรายวิชากรณีรายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่จัดการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ซึ่งข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์กรรมการบริหารหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับกระบวนการทวนสอบที่ผ่านมา ได้ข้อค้นพบว่า การทวนสอบที่ผ่านมานั้น แม้ผู้ให้ข้อมูลแต่ละท่านจะมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือการยืนยันผลการสอบ การตัดเกรดให้นักศึกษาแต่ละคนของตนเองมีความถูกต้อง แต่วิธีการทวนสอบของผู้ให้ข้อมูลแต่ละท่านมีวิธีการทวนสอบที่ต่างกัน บางท่านยังไม่มีหลักฐานการทวนสอบที่ชัดเจน

จุดแข็งของการทวนสอบ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน นักศึกษา ซึ่งเป็นผู้เกี่ยวข้องกับการทวนสอบระดับหลักสูตรและการทวนสอบระดับรายวิชา ผู้วิจัยจึงขอเสนอผลการสัมมนาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจุดแข็งของการทวนสอบ ดังนี้

"เพราะหลักสูตรครูของเราเป็นหลักสูตรห้าปี แต่ปีที่ 5 นักศึกษาจะต้องปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาแล้ว ทำให้เรามีเวลาเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาเพียงสี่ปีเท่านั้น คือตอนที่เขาศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 1-4 นั้นหมายความว่าเมื่อจบชั้นปีที่ 4 นักศึกษาจะต้องมีความพร้อม มีมาตรฐานผลการเรียนรู้เพียงพอต่อการออกไปปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา เพื่อเติมเต็มสมรรถนะความเป็นครูตามที่คุรุสภากำหนด โดยส่วนตัวที่ว่าการทวนสอบหลักสูตรเป็นการสร้างมั่นใจให้หลักสูตรได้เลยทีเดียวว่าเมื่อศึกษากับเรามาจนครบสี่ปีนักศึกษาของเรามีมาตรฐานผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ อีกทั้งการทวนสอบระดับรายวิชาเขาก็ให้เราสุ่มปีละ 25 เปอร์เซ็นต์ของหลักสูตร ทวนสอบวิชามาครบสี่ปีก็เป็นการทวนสอบรายวิชาครบร้อยเปอร์เซ็นต์"

(กรรมการบริหารหลักสูตรคนที่ 3, 25 มีนาคม 2563)

"การทวนสอบระดับรายวิชาเปรียบเหมือนกับการตรวจสอบคุณภาพการจัดการเรียนการสอนช่วยให้เรามั่นใจว่าเราวางแผนการสอนดี ทำการสอนดี และนักศึกษาก็ได้เกรดเหมาะสมกับผลการเรียนรู้ที่เขามี เมื่อให้เกรดนักศึกษาไปแล้ว เราสามารถตอบนักศึกษาได้เต็มปากกว่าที่เขาได้เกรดนี้เพราะอะไร ตัวนักศึกษาเองก็รู้และยอมรับได้เมื่อเขากับเพื่อนได้เกรดต่างกัน"

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 4, 26 มีนาคม 2563)

"เราสามารถใส่ผลการทวนสอบระดับวิชาไปเสริมการทวนสอบระดับหลักสูตรได้ แล้วก็เอาไปรายงานในการประกันคุณภาพได้ด้วย"

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 3, 26 มีนาคม 2563)

"ดีครับเหมือนเป็นการทบทวนตัวเองหลังเรียนแต่ละวิชาครับ เห็นถึงความเข้าใจในบทเรียนและสิ่งที่ได้จากบทเรียนครับ"

(นักศึกษาคคนที่ 1, 28 มีนาคม 2563)

"การประเมินทวนสอบผลสัมฤทธิ์ เป็นการประเมินตนเองค่ะ ประเมินคุณลักษณะนักศึกษาปริญญาตรี ข้อคำถามชัดเจน ทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของรายวิชาที่มีผลต่อตนเอง ประเมินตนเองได้ว่าได้รับอะไรบ้างจากการเรียนที่ผ่านมา ทำให้ผู้สอนสามารถนำผลการสำรวจไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนต่อไปในแนวทางที่เหมาะสมได้"

(นักศึกษาคคนที่ 3, 28 มีนาคม 2563)

"หนูคิดว่าการประเมินทวนสอบผลสัมฤทธิ์มีความสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนการสอนนะคะ เพราะมันจะทำให้รู้ถึงข้อปรับปรุงแก้ไข ที่จะนำไปปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นค่ะ ในส่วนของแบบการประเมินหนูคิดว่ามีความครอบคลุมและชัดเจนพอสมควรในการเป็นแบบประเมินการเรียนการสอน เพราะครอบคลุมในทุกด้าน ซึ่งสามารถเข้าใจได้อย่างชัดเจนค่ะ"

(นักศึกษาคคนที่ 6, 29 มีนาคม 2563)

"หนูคิดว่าเป็นการประเมินที่ดีเลยคะเพราะหลังจากสอบเสร็จแล้วบางครั้งหนูก็ได้ใส่ใจมากถึงการประเมินตนเองเกี่ยวกับความรู้ที่ได้จากรายวิชาพอได้มาทำแบบประเมินก็เหมือนได้ทบทวนตัวเองไปด้วยคะ แบบบางข้อคำถามพออ่านแล้วได้คิดถึงว่าตรงนี้เราทำดีพอหรือยังประมาณนี้คะ สำหรับหนูรูปแบบนี้ง่ายต่อการประเมินคะอาจารย์ ไม่ซับซ้อน

เข้าใจง่าย และมีช่องให้สามารถแสดงความคิดเห็นเกณฑ์การประเมินก็เหมาะสมคะ"

(นักศึกษาคคนที่ 10, 29 มีนาคม 2563)

ข้อค้นพบที่ได้จากการสัมมนากรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน นักศึกษา เกี่ยวกับจุดแข็งของการทวนสอบ พบว่า จุดแข็งของการทวนสอบระดับรายวิชาเป็นกระบวนการที่ดีสำหรับการตรวจสอบคุณภาพการจัดการเรียนรู้ สร้างความมั่นใจให้หลักสูตรเกี่ยวกับคุณภาพของนักศึกษา ช่วยป้องกันความผิดพลาดในการให้เกรด การทวนสอบทำให้นักศึกษาได้ทบทวนและตระหนักถึงมาตรฐานการเรียนรู้ที่ตนได้รับ ข้อมูลจากการทวนสอบระดับรายวิชาสามารถนำมาพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาสำหรับครั้งต่อไป นอกจากนี้การทวนสอบระดับรายวิชาเชื่อมโยงไปสู่การทวนสอบระดับหลักสูตรและสะท้อนไปถึงการประกันคุณภาพระดับหลักสูตร

จุดอ่อนของการทวนสอบระดับรายวิชา

สำหรับจุดอ่อนหรือข้อจำกัดของการทวนสอบระดับรายวิชาโดยการสัมมนากรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน นักศึกษานั้น ผู้วิจัยขอเสนอข้อมูลที่ได้บางส่วน ดังต่อไปนี้

"แต่ยังไม่มีหลักฐานที่ชัดเจน ถ้าถามว่าทวนสอบใหม่ หลายคนก็ตอบว่าทวนสอบ อย่างถามที่ ๆ ก็ตอบว่าที่ใช้วิธีสังเกตพฤติกรรมนักศึกษาถามตอบ ดูการส่งงานตลอดเทอม แล้วก็ดูว่าปลายเทอมนักศึกษาได้เกรดอะไร แต่ไม่เคยมีบันทึกเป็นหลักฐานที่ชัดเจนเลย ทางคณะหรือมหาวิทยาลัยน่าจะให้มีแบบฟอร์มกลาง เพื่อจะได้ทำในทิศทางเดียวกัน"

(กรรมการบริหารหลักสูตรคนที่ 2, 24 มีนาคม 2563)

"จุดอ่อนของการทวนสอบอาจารย์ก็บอกไม่ถูกหรอกคะ แต่ถ้าถามว่าการทวนสอบเจอปัญหาอะไรบ้าง อันนี้อาจารย์บอกได้เลยนะว่าจากที่ทวนสอบเกรดด้วยการให้อาจารย์ทุกท่านร่วมกันพิจารณา กว่าจะหาเวลาตรงกันยากมาก ถ้าเวียนตรวจก็ไปกองที่อาจารย์บางท่านนานมากคะ แต่อาจารย์ก็ทำมาอย่างนี้ได้เป็นปี ๆ"

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 2, 25 มีนาคม 2563)

"รู้สึกเสียดายว่าหลังทวนสอบแล้วมีบางอย่างบางประเด็นที่เราต้องปรับปรุงแก้ไข แต่แทนที่เราจะนำไปปรับปรุงสำหรับนักศึกษาที่กำลังเรียนหรือที่เพิ่งเรียนเสร็จไป กลายเป็นเราปรับปรุงสำหรับนักศึกษารุ่นต่อไป ซึ่งนักศึกษาแต่ละรุ่นย่อมมีความแตกต่างกัน"

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 1, 25 มีนาคม 2563)

"น่าจะดีกว่านี้นะครับถ้าเราจะปรับปรุงการสอนให้ต่อเนื่องตลอดเทอม แต่เอาเวลาที่ไหนทำ ถ้าส่วนกลางจะมีแผนการทำงานเกี่ยวกับการทวนสอบก็คงดี อย่างน้อยเป็นการเตือนให้เรารู้ว่าถึงเวลาต้องทวนสอบแล้ว เป็นเดือนละครั้งก็ได้"

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 5, 27 มีนาคม 2563)

"หนูจะตอบตามที่หนูเข้าใจก่อนนะคะ โดยส่วนตัวหนูคิดว่าแบบประเมินในแต่ละส่วน ควรจะมีความสอดคล้องของแต่ละรายวิชาคะ เพราะเหมือนบางรายวิชาจะมีลักษณะการเรียนการสอนที่แตกต่างกัน เช่น การใช้สื่อการเรียนรู้ บางวิชาต้องเรียนจากอาจารย์สอนในห้องเรียนเลยก็ไม่จำเป็นต้องใช้สื่อ แต่บางวิชาที่ต้องใช้สื่อบ้าง ดังนั้นถ้าบริบทในห้องเรียนต่างกัน การประเมินจะทำให้ตัดสินใจยากกว่าควรให้คะแนนเท่าไร หรือที่บอกว่ามีความรอบรู้ในด้านเนื้อหาวิชาที่เรียน บางครั้งก็ไม่สามารถบอกได้ว่า คำว่า รอบรู้ ควรอยู่ในขั้นไหน น่าจะประมาณนี้คะ"

"จากการประเมินทวนสอบผลสัมฤทธิ์สำหรับข้อคำถามในการประเมินรายวิชาส่วนตัวแล้ว ยังไม่ครอบคลุมมากเพราะข้อคำถามจะเป็นคำถามโดยกว้าง ไม่เชิงเจาะจงรายวิชาและไม่เห็นภาพที่ชัดเจน อย่างเช่นในรายวิชาการวัดและประเมินผล ก็อาจนำสาระจุดประสงค์ที่เรียนดังกล่าวมาถามเพื่อจะรู้ว่าที่เรียนมาในรายวิชานี้ผู้เรียนเข้าใจจริงหรือไม่ เช่น ถามว่าเข้าใจหลักการประเมินในชั้นเรียนหรือไม่ เป็นต้น แต่สำหรับคำถามการทวนสอบดังกล่าวก็อาจได้ผลที่หยابหน้อย เพราะผู้เรียนก็ไม่สามารถที่จะเห็นภาพได้ชัดเจนเพราะมันกว้างเกินไป ผู้เรียนเลยอาจประเมินแบบหยาบ ๆ"

(นักศึกษาคนที่ 9, 29 มีนาคม 2563)

"ส่วนตัวผม ผมคิดว่าวัดไม่ได้จริงนะครับ น้อยคนมากที่จะประเมินตามความเป็นจริง อาจจะ

ด้วยหลาย ๆ เหตุผล อีกอย่างผมรู้สึกว่าการประเมินไปหรือสะท้อนกลับไปก็ไม่ได้มีอะไรเปลี่ยนแปลง"

(นักศึกษาคนที่ 5, 28 มีนาคม 2563)

"ถ้ามีการคาดหวังการประเมินก่อนเรียนจะดีมากครับ อย่างน้อยผมจะได้ตั้งใจกับการเรียน และรู้ว่าหลังเรียนเสร็จผมจะต้องอยู่ในระดับใด"

(นักศึกษาคนที่ 1, 28 มีนาคม 2563)

ข้อค้นพบที่ได้จากการสัมภาษณ์กรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน นักศึกษา เกี่ยวกับจุดอ่อนหรือข้อจำกัดการทวนสอบระดับรายวิชา พบว่า การทวนสอบระดับรายวิชาไม่มีแบบฟอร์มบันทึกที่ชัดเจน การทวนสอบเป็นการเพิ่มภาระงานให้อาจารย์ผู้สอน การประเมินตนเองของนักศึกษามีข้อคำถามที่กว้างเกินไป การตอบของนักศึกษาบางคนไม่ได้ตอบตามความเป็นจริงจึงขาดความเชื่อมั่นในคำตอบ อีกทั้งการทวนสอบระดับรายวิชาที่ผ่านมาจะดำเนินการเมื่อสิ้นสุดภาคการศึกษานักศึกษาไม่ได้ประเมินตนเองก่อนได้รับการเรียนการสอน ขาดความต่อเนื่องของการทวนสอบตั้งแต่เปิดภาคการศึกษา ข้อมูลที่ได้จากการทวนสอบไม่ได้สะท้อนกลับไปยังนักศึกษาโดยตรง

จุดอ่อนการทวนสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับรายวิชา พบว่า การทวนสอบระดับรายวิชาไม่มีแบบฟอร์มบันทึกที่ชัดเจน การทวนสอบเป็นการเพิ่มภาระงานให้อาจารย์ผู้สอน การประเมินตนเองของนักศึกษามีข้อคำถามที่กว้างเกินไป การตอบของนักศึกษาบางคนไม่ได้ตอบตามความเป็นจริงจึงขาดความเชื่อมั่นในคำตอบ อีกทั้งการทวนสอบระดับรายวิชาที่ผ่านมาจะดำเนินการเมื่อสิ้นสุดภาคการศึกษา นักศึกษาไม่ได้ประเมินตนเองก่อนได้รับการเรียนการสอน ขาดความต่อเนื่องของการทวนสอบตั้งแต่เปิดภาคการศึกษา ข้อมูลที่ได้จากการทวนสอบไม่ได้สะท้อนกลับไปยังนักศึกษาโดยตรง

อภิปรายผล

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการทวนสอบได้ข้อสรุปว่า การทวนสอบเป็นการยืนยันว่าสิ่งที่เกิดขึ้นมาจากการดำเนินการจริงและเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ การทวนสอบเป็น

ส่วนหนึ่งของการประกันคุณภาพการศึกษา การทวนสอบมาตรฐานการเรียนรู้ของนักศึกษาช่วยสะท้อนคุณภาพผู้เรียนสอดคล้องตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษา แต่จากการศึกษาการทวนสอบที่ผ่านมาพบว่าในบางหลักสูตร บางรายวิชายังขาดความชัดเจนเกี่ยวกับการทวนสอบ กล่าวคือ ขาดความชัดเจนเกี่ยวกับวิธีดำเนินการทวนสอบ เครื่องมือที่ใช้ในการทวนสอบ ผู้ดำเนินการทวนสอบ รวมถึงความเชื่อถือได้ของผลการทวนสอบ และแนวทางการให้ข้อมูลป้อนกลับว่าจะส่งข้อมูลป้อนกลับไปที่ใคร และเพื่ออะไร และเมื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด กระบวนการ จุดแข็ง จุดอ่อนการทวนสอบ ดังจะกล่าวต่อไปนี้สำหรับหลักการทวนสอบ พบว่า หลักการการทวนสอบดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) ซึ่งระบุไว้ว่า "การทวนสอบเป็นการยืนยันให้มั่นใจถึงสิ่งที่ดำเนินการหรือกิจกรรมใด ๆ เป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม" ทั้งนี้ การทวนสอบเป็นการเก็บข้อมูลหลายๆ ลักษณะ เพื่อนำข้อมูลมาเป็นหลักฐานยืนยันได้ว่า มาตรฐานการเรียนรู้เกิดขึ้นจริงกับผู้เรียน ภายใต้แนวคิดการทวนสอบ ที่ว่า "การทวนสอบเป็นการดำเนินการหาหลักฐานด้วยวิธีการใด ๆ เช่น การสังเกต การตรวจสอบ การประเมิน การสัมภาษณ์ ฯลฯ เพื่อยืนยันพิสูจน์ว่าสิ่งที่กำหนดขึ้นนั้นได้มีการดำเนินการและบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ การทวนสอบมาตรฐานผลการเรียนรู้ของนักศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของความรับผิดชอบในระบบการประกันคุณภาพภายในของสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งที่ต้องดำเนินการ" โดยกระบวนการทวนสอบ ดำเนินการเมื่อสิ้นสุดภาคการศึกษาในลักษณะของการทวนสอบระดับรายวิชา แล้วรวบรวมข้อมูลจากหลายวิชาเพื่อทวนสอบระดับหลักสูตร แต่บางวิชายังขาดหลักฐานที่ชัดเจน เชื่อถือได้

ทั้งนี้ จุดแข็งของการทวนสอบคือ การทวนสอบระดับรายวิชาเป็นกระบวนการที่ดีสำหรับการตรวจสอบคุณภาพการจัดการเรียนรู้ สร้างความมั่นใจให้หลักสูตรเกี่ยวกับคุณภาพของนักศึกษา ช่วย

ป้องกันความผิดพลาดในการให้เกรด การทวนสอบทำให้นักศึกษาได้ทบทวนและตระหนักถึงมาตรฐานการเรียนรู้ที่ตนได้รับ ข้อมูลจากการทวนสอบระดับรายวิชานี้สามารถนำมาพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาสำหรับครั้งต่อไป นอกจากนี้ การทวนสอบระดับรายวิชาเชื่อมโยงไปสู่การทวนสอบระดับหลักสูตรและสะท้อนไปถึงการประกันคุณภาพระดับหลักสูตร และจุดอ่อนของการทวนสอบ พบว่า ยังขาดความชัดเจนของเครื่องมือความเชื่อถือได้ของข้อมูล การต่อเนื่องของการทวนสอบเพื่อให้ได้ข้อมูลป้อนกลับสำหรับปรับปรุงหรือพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการทวนสอบ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความรับผิดชอบในระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถาบันอุดมศึกษานั้นเอง และด้วยภาระหน้าที่ประจำของผู้สอน คณะกรรมการบริหารหลักสูตร การทวนสอบจึงเป็นโจทย์ที่ต้องการคำตอบภายใต้ปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายส่วนให้ผู้บริหาร คณะกรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์ประจำหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอนได้ขบคิด เพื่อดำเนินการให้เกิดคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อไป โดยเฉพาะการทวนสอบมาตรฐานการเรียนรู้ผู้เรียนระดับรายวิชาซึ่งถือเป็นบันไดขั้นแรกของการทวนสอบ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

นำสารสนเทศที่ได้เกี่ยวกับระบบทวนสอบไปเป็นแนวทางการวิเคราะห์และพัฒนาระบบการทวนสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งระดับรายวิชา หลักสูตรศึกษาศาสตร์ และระดับหลักสูตรต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ทดลองใช้ระบบทวนสอบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ระดับรายวิชาที่สร้างและพัฒนาขึ้นเพื่อให้ได้เครื่องมือและวิธีการทวนสอบให้มีประสิทธิภาพและมาตรฐานเดียวกัน

2.2 ศึกษาแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศด้านการทวนสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับรายวิชาของสถาบันการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552*. สืบค้นจาก <http://www.mua.go.th/users/tqfhed/news/FilesNews/FilesNews2/news2.pdf>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยการรับรองความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ เพื่อการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา พ.ศ. 2550*. สืบค้นจาก <http://www.ksp.or.th/ksp2013/download/index.php?mid=119&tid=3&l=th&gid=&Page=5&PageSize=10>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *ประกาศ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรห้าปี)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- เกษม วัฒนชัย. (2544). นโยบายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ. *Thailand Education*. 2(11), 39-40.
- คณะกรรมการอุดมศึกษา. (2552). *ประกาศคณะกรรมการการอุดมศึกษา เรื่อง แนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2559). *การทวนสอบ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.